

ХРОНІКА

Генеральному секретареві Ради Європи
Панові Турбйорну Ягланду

учасників Міжнародної наукової конференції
“Європа–Україна–Тернопільщина:
міжнародні відносини, співпраця, безпека”
19–20 травня 2017 р. (Тернопіль, Україна)

Закличний лист

Вельмишановний пане Турбйорн Ягланд!

Діяльність нашої конференції значною мірою зосереджувалася на визначенні місця Тернопільщини та України у всесвітній історії, європейській цивілізації та європейському гуманітарному часопросторі. Але, вочевидь, мова тепер ведеться не про те, аби Україна, українці нарешті вповні відчували себе частиною Європи, але щоб Європа відчувала себе одним цілим з Україною і Тернопіллям.

22 роки Україна є членом Ради Європи, що дозволяє реалізовувати на наших теренах низку проектів задля підтримки реформ у сфері юстиції та належного врядування, спрямованих на захист демократії та верховенства права і прав людини, зокрема. Але поширення ідей європейської культурної ідентичності та різноманітності, що є одним із пріоритетів РЄ, в Україні здійснюється більшою мірою стихійно і самочинно. Ми змогли з гіркотою переконатися у справедливості твердження, що той, хто не вкладає у культуру (у широкому сенсі слова), вкладатиме у війну. Мабуть тому, що культура виконує роль політики краще за саму політику.

Сьогодні Україна є на передовій – в окопах, траншеях, але й на передовій Європи, де наша зброя – культура – є тим, що вирізняє нас від нашого противника, але також тим, що потребує оновлення, посилення, точно так, як і будь-яка військова амуніція.

Для України не було впроваджено спеціальних програм РЄ у справі реформування культурної політики на зразок MOSAIC (Формування відкритого комплексного підходу до культури), що покликана сприяти діалогу й співпраці між країнами Південної та Східної Європи чи проекту STAGE (Підтримка перехідних процесів у розвитку культури й мистецтва в розширеній Європі), що втілюються у Грузії, Вірменії та Азербайджані. Тому стимулюємо ініціювання нових та прагнемо долучитися до існуючих програм РЄ, як наприклад, мережа “Європейська спадщина” (HEREIN) – робочий інструмент для урядів, науковців, практиків, громадськості, які задіяні в області збереження спадщини. Ми готові на своєму інституційному рівні сприяти у впровадженні та розширенні цих програм.

Три роки тому, 1 травня в Україні вступила в дію Рамкова конвенція Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства (2005), відома також як Конвенція Фаро. Однак її проект наразі охоплює лише три історичні міста – Луцьк, Жовква та Прилвки. Ми переконані, що наступними програма повинна охопити міста Тернопільської області.

Одним зі способів забезпечення проголошеної єдності у різноманітті повинні стати культурні маршрути. Певні кроки у цьому напрямку вже здійснюються – це “Шлях Гедиміновичів”, що охоплює містечко Вишнівець, чи культурний маршрут Ференца Ракоці II, до якого прагнуть долучитися Бережани; але

Тернопілля завжди було на перетині імперій, країн, трас, магістралей історії, тож таких маршрутів має стати набагато більше.

Бо саме Тернопільщина має дві величні святині християнського світу – Почаїв та Зарваницю, що стоять на рівні з Междугор'єм та Лурдом. Саме ця земля дала світу десятки видатних постатей різних національностей – Йозефа Перля, єврейського просвітителя: “батька польської демократії”, ректора Ягеллонського університету Гуго Колонтая; Івана Пулюя – видатного фізика; приму європейської опери Соломію Крушельницьку; фізика Олександра Смакулу; математика Михайла Левицького; медика, першого міністра охорони здоров'я Австрійської імперії Івана Горбачевського; кардинала Йосипа Сліпого; тут розкрився мистецький геній Пінзеля, Якова Гніздовського, Кароля Францоza, Юліуша Словацького, Леся Курбаса, Івана Марчука... Ці імена можуть і повинні, якщо ми спільно змусимо їх зазвучати, об'єднати країни Ради Європи, бо є нашою спадщиною і – майбутнім.

Secretary General of the Council of Europe
Mr. Thorbjørn Jagland

Participants of the International Scientific
Conference
“Europe–Ukraine–Ternopil Region:
international relations, cooperation, security”
May 19–20, 2017 (Ternopil, Ukraine)

An Address

Dear Secretary General, Mr. Thorbjørn Jagland!

The activity of our conference was largely concentrated on defining the place of Ternopil region and Ukraine in World history, European civilization and European humanitarian time-space. But, obviously, now we are not talking that Ukraine and the Ukrainians have finally felt themselves as a part of Europe, but that Europe should feel itself in the unity with Ukraine and Ternopil region.

Ukraine has been a member of the Council of Europe for 22 years, which allows us to implement a number of projects in our area to support the reforms in the field of justice and good governance aimed at protecting democracy and the rule of law and human rights in particular. But the spread of the ideas of European cultural identity and diversity, which is one of the priorities of the Council of Europe, is carried out spontaneously and selfishly to a greater degree in Ukraine. We were able to ascertain with bitterness the assertion that one who does not invest in culture (in the broad sense of the word) will invest in war. Probably because culture plays a role of politics better than politics itself does.

Today Ukraine is at the forefront – in the trenches, but also it is in the advanced of Europe, where culture is our weapon, and this distinguishes us from our enemy, but also needs to be renewed, strengthened, just like any other military ammunition.

Special programs of the Council of Europe for the reform of cultural policy as MOSAIC (Formation of Open Integrated Approach to Culture) which is intended to promote dialogue and cooperation between the countries of Southern and Eastern Europe or the STAGE project (Support to Transition Processes in the Promotion of Culture and the Arts in an Enlarged Europe), embodied in Georgia, Armenia and Azerbaijan have not been introduced in Ukraine. Therefore, we stimulate the initiation of the new ones and seek to join the existing Council of Europe Programs, such as the European Heritage Network (HEREIN), a working tool for governments, academicians, practitioners, and public figures who are involved in heritage conservation. We are ready to contribute to the implementation and expansion of these programs at our institutional level.

Three years ago, on May 1, the Framework Convention of the Council of Europe on the Importance of the Cultural Heritage for Society also known as the Faro Convention came into force in Ukraine (2005). However, the project currently covers only three historic cities – Lutsk, Zhovkva and Pryluky. We are convinced that the following program should cover the towns of Ternopil region as well.

The cultural routes should become the ways to ensure proclaimed unity in diversity. Some steps in this direction are already being implemented: this is the “Gedymynovychi Way”, covering the town of Vyshnivets or the cultural route of Ferents Rakotsi II, which Berezhany town seeks to join; but Ternopil region has always been at the intersection of empires, countries, trails, highways of history, so the routes should become much larger.

Ternopil region has two majestic shrines of the Christian world – Pochayiv and Zarvanytsa, standing on the same high level with Mezhdugorye and Lourdes. Ternopil region gave the world dozens of outstanding figures of different nationalities – Joseph Pearl, the Jewish educator; Huho Kolontai, “father of Polish democracy”, rector of the Jagiellonian University; an outstanding physicist Ivan Puluy; the European opera singer Solomiya Krushelnytska; a physicist Olexander Smakula; a mathematician Mykhailo Levytskyi; First Minister of Health of the Austro-Hungarian Empire Ivan Gorbachevskyi; Cardinal Joseph Slipyi; the artistic genius of Pinzel, Jacob Hnizdovskyi, Karol Frantsoz, Juliush Slovatskyi, Les’ Kurbas, Ivan Marchuk ... was revealed here. These names can and should sound, if we jointly force them to sound, uniting the countries of the Council of Europe, because they are our common heritage and the future.

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
“ЄВРОПА–УКРАЇНА–ТЕРНОПІЛЬЩИНА: МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СПІВПРАЦЯ, БЕЗПЕКА”**

Ось уже чотирнадцять років поспіль в третю суботу травня в Україні відзначається День Європи. Відзначення цього свята – це важливий крок у зміцненні самоідентифікації України як європейської держави, причетної до традицій та цінностей європейського суспільства. У цей час влада, громадські організації, наукові установи проводять масові заходи, щоб зосередити увагу наших співвітчизників на спільних цінностях, спільній історії всіх європейських держав. Мета цих заходів полягає у формуванні позитивної громадської думки щодо курсу євроінтеграції, в ознайомленні українців із європейськими цінностями та традиціями, у популяризації загального європейського культурного надбання серед громадськості, передусім, в середовищі молоді; залучення населення регіонів України до діяльності, пов'язаної з інтеграцією до ЄС, а також у поширенні ідеї європейської ідентичності серед громадян Європейського Союзу, в акцентуванні на спільних європейських цінностях українців та інших європейських народів.

З кожним роком святкування Дня Європи у регіонах України стає все більш масштабним. В обласних центрах, містах та містечках України щорічно відбуваються святкові заходи. Традиційно до відзначення цієї події долучаються представники ЄС в Україні та працівники посольств й консульств держав-членів ЄС спільно з місцевими обласними, міськими та районними державними адміністраціями. Крім участі в офіційному відкритті святкування Дня Європи, відбуваються культурно-масові заходи, також великий інтерес громадськості викликають зустрічі послів держав-членів ЄС з представниками органів місцевого самоврядування, студентами та викладачами закладів середньої спеціальної та вищої освіти, представниками неурядових та громадських організацій, засобів масової інформації.

З метою розширення знань з питань європейської інтеграції, зовнішньої політики, дипломатії та отримання нової інформації 19–20 травня 2017 р. на історичному факультеті Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка відбулася Міжнародна наукова конференція “Європа–Україна–Тернопільщина: міжнародні відносини, співпраця, безпека”.

Конференцію зініціювала кафедра нової і новітньої історії та методики викладання історії, а серед її співорганізаторів – відділ історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України, кафедра зовнішньої політики і дипломатії Дипломатичної академії України при МЗС України, Тернопільська обласна державна адміністрація та міська рада, Польське культурно-освітнє товариство в Тернополі.

У роботі міжнародної наукової конференції взяли участь провідні науковці різних вузів Польщі та України, області, викладачі, аспіранти та студенти історичного факультету; вони прибули для обговорення й осмислення досвіду, уроків і значення інтеграційних процесів в країні та в Європі.

Конференція розпочалась з виступу координатора, заступника декана історичного факультету з наукової роботи та міжнародного співробітництва, доктора історичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, керівника наукового проекту: Україна–Європа–Світ: історико-політичні, соціально-економічні та духовні аспекти розвитку Лесі Алексієвець. У вступному слові вона зазначила, що нині Україна наближається до того рубежу своєї історії, коли винятково важливої ваги набувають дослідження, які покликані осмислити завдання нашого народу в контексті міжнародного виміру,

з'ясувати домінанти історичного розвитку та виявити пріоритетні зв'язки між внутрішнім та зовнішньополітичним поступом країни, її європейсько-атлантичні пріоритети. Виявлення та осмислення складних системних трансформацій міжнародних відносин на європейському, і більш глобальному рівні, новітньої геополітичної системи координат, підтримання миру й безпеки в Європі та світі є архіважливими завданнями вітчизняної та європейської історичної науки. Тож, вивчення відносин України із зарубіжними державами, міжнародними організаціями (ЄС, НАТО та ін.), їхнього економічного та політичного досвіду сприятиме її розбудові за європейською демократичною моделлю. Серед багатьох нагальних проблем, які постають перед Україною, особливе місце аналітики відводять зовнішньополітичним, у розв'язанні яких багато важелів має саме історична наука. Власне цим актуальним питанням життєдіяльності присвячена Міжнародна наукова конференція.

Також вітальні промови до учасників конференції виголосили: ректор Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, дійсний член НАПН України Володимир Кравець, заступник голови Тернопільської обласної державної адміністрації Ігор Вонс, голова міської ради Сергій Надал, голова Польського культурно-освітнього товариства в Тернополі Пьотр Фріз, декан історичного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, кандидат історичних наук, доцент Володимир Місько. Було також зачитано вітання від директора Інституту історії України НАН України дійсного члена НАН України, професора Валерія Смолія, в. о. ректора Дипломатичної академії при МЗС України Станіслава Прошка та голови Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин Ірини Матяш.

На пленарному засіданні заслухано доповіді доктора філософських наук, професора, проректора з наукової роботи та міжнародного співробітництва ТНПУ ім. В. Гнатюка *Богдана Буяка* ("Міжнародна співпраця ТНПУ ім. В. Гнатюка"), доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки та техніки України, лауреата Державної премії в галузі науки і техніки України, завідувача відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України *Стєпана Віднянського* ("Європейські студії як засіб популяризації європейського напрямку розвитку України і подолання системної кризи цивілізаційної самоідентифікації українського суспільства"), доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри новітньої історії України імені Михайла Грушевського ЛНУ ім. І. Франка *Олексія Сухого* ("Сучасна східна політика Польщі: візії та перспективи"), доктора історичних наук, доцента кафедри нової і новітньої історії зарубіжних країн КНУ ім. Т. Шевченка *Наталії Городньої* ("Причини міжнародної "української" кризи у західному науковому дискурсі"), доктора історичних наук, професора кафедри міжнародних економічних відносин і міжнародної інформації ТНЕУ *Ігоря Дацківа* ("Актуальні питання щодо інтеграції України в Європейське співтовариство"), доктора історичних наук, доцента кафедри історії України ТНПУ ім. В. Гнатюка *Івана Куцога* ("Генеза цивілізаційного образу Європи в українській історіографії XIX століття"), доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України *Трохима Ковальчука* ("Міжнародний валютний фонд: фінансовий розпорядник чи політико-економічний поневолювач?"), доктора історичних наук, доцента кафедри філософії та економічної теорії Вінницького торговельно-економічного інституту КНЕУ *Наталії Чорної* ("Україна в зовнішній політиці Республіки Польща (1991–2015 рр.)"), доктора політичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, завідувача кафедри зовнішньої політики і дипломатії Дипломатичної академії України при МЗС

України Людмили Чекаленко (“Концепція безпеки: небажані паралелі”), доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки КНУ ім. Т. Шевченка Ярослава Калакури (“Ментальний вимір Української революції 1917–1921 рр. (До 100-річчя революції”)), кандидата історичних наук, доцента кафедри нової і новітньої історії та методики викладання історії ТНПУ ім. В. Гнатюка Ярослава Сека (“Дискурс Центральної Європи в публіцистиці 1980-х – початку 1990-х рр.”), доктора історичних наук, професора кафедри нової і новітньої історії зарубіжних країн КНУ ім. Т. Шевченка Тетяни Орлової (“Україна в контексті світової” – нова навчальна дисципліна у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка”), доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри ДІДУ ТНЕУ Оксани Гомотюк (“Іван Франко у формуванні українського інформаційно-культурного простору”), доктора історичних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, професора кафедри нової і новітньої історії та методики викладання історії ТНПУ ім. В. Гнатюка Лесі Алексієвець (“Україна – Європа – Світ: “єдність у різноманітті” як відповідь на виклики ХХІ ст.”).

На конференції працювало 4 секції: Україна в глобальному світі: історичний досвід та сучасні виклики, Україна в системі міжнародних відносин: історична перспектива та сучасний стан, 25 років українсько-польських відносин: випробування часом та спільна перспектива на майбутнє, Україна – Тернопільщина у європейському і світовому гуманітарному часопросторі.

Змістовні та проблемні доповіді, котрі були винесені на обговорення, дали змогу присутнім комплексно ознайомитися та обговорити основні питання і поділитися дискусіями про євроінтеграційний курс нашої держави та його перспективи, розглянути питання міжнародної безпеки, зовнішньої політики, сформулювати напрямки подальших наукових досліджень. Наукове зібрання засвідчило, що, незважаючи на історичний досвід, порушені питання сьогодні викликають значний науковий та практичний інтерес. Вдалим зовнішнім фоном міжнародної наукової конференції стала презентація книг Людмили Чекаленко “Foreign policy of Ukraine” та Марії Пірен “Європейські цінності, детермінанта змін в сучасній Україні”. Також під час роботи конференції у фойє головного корпусу університету було розгорнуто виставку наукової літератури всесвітників Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, вітчизняних та зарубіжних учених із порушеної проблематики.

Підсумовуючи наукову конференцію, Л. Алексієвець, О. Сухий, Т. Орлова, Н. Городня, І. Ярмошик та інші її учасники зацентрували важливість проведення першого такого заходу міжнародного рівня, присвяченого актуальним проблемам міжнародних відносин, співробітництва, безпеки у сучасному глобальному світі, місця й ролі України загалом, і Тернопільщини, зокрема, у європейському світовому історичному процесі, у збереженні миру між народами у Європі й світі. Присутні відзначили належну його організацію, географію учасників, цінність виголошених доповідей. Водночас, учасники конференції зауважили, що тема має широкі перспективи для подальшого її студіювання, і ухвалили проведення конференції зробити щорічним на базі історичного факультету ТНПУ ім. В. Гнатюка. Також науковці прийняли Звернення до Генерального секретаря Ради Європи п. Турбйорна Ягланда. За результатами роботи конференції видано збірник матеріалів, який презентує доповіді її учасників.

Леся Костюк (Україна)